

на думку рецензентки, бажано залишити в тексті згадки про переклади творів лише першорядних авторів світової літератури. Хоча це не стосується тієї частини розділу, в якому йдеться про перекладацтво Західної України, майже не відоме вітчизняному читачеві.

Підсумовуючи обговорення, голова редколегії В. Дончик подякував рецензентам Е. Соловей та О. Турган, усім, хто взяв участь в обговоренні, і попросив рецензентів надалі відводити "позитивам" не більше одного абзацу, головне для авторів "Історії літератури" – зауваження, побажання, поради, підказки і критика.

Надія Бойко

Отримано 1 лютого 2012 р.

м. Київ

ВЕЧІР ПАМ'ЯТІ НІЛИ ЗБОРОВСЬКОЇ

29 листопада 2011 р. в Національному музеї літератури України відбувся вечір пам'яті Ніли Зборовської – неймовірно талановитого, неординарного науковця й письменниці та не менш яскравої особистості – щирої, щедрої, світлої людини, яка так непоправно рано і трагічно пішла із життя. Розпочався вечір із демонстрації фрагмента інтерв'ю Ніли Зборовської про творчість Ю. Андріяшика, яке люб'язно надала письменниця Теодозія Зарівна. Напевне, саме завдяки цьому інтерв'ю та емоційній налаштованості всіх присутніх витворилася специфічна атмосфера, позначена відчуттям особистої причетності (кожного по-своєму) до долі непересічної людини, яка вже відійшла за межу. Складалося враження, що всім було що й хотілося сказати про Нілу Зборовську щось дуже власне, однак формат музейного вечора, на жаль, не міг задовольнити потреб усіх охочих.

У шляхетній музейній залі бібліотеки Колегії Павла Галагана зібралися вчені, викладачі вузів, письменники, журналісти й читачі, щоб пошанувати колегу, подругу, улюблену авторку, чиї наукові й художні тексти належали до найрезонансніших у національному просторі останнього десятиріччя. Бо й справді, як зазначив у своєму виступі директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України академік *Микола Жулинський*, Ніла – щедро обдарована яскрава особистість і модерний сміливий дослідник – належала до тих, хто насамперед почав визначати нове обличчя академічного Інституту літератури. Її дослідження завжди були дуже оригінальними, цікавими й дискусійними, однак авторка вміла переконливо відстоювати свої наукові позиції – і тоді, коли займалася феміністичними студіями, котрий, утім, виявилися для неї, сказати б, затісними, і на тому етапі, коли за методологічну основу своїх праць обрала класичний психоаналіз З. Фрейда. Завдяки новаторству наукових підходів, блискучому мікроаналізу художніх текстів і напроцуд "легкому перу" дослідницькі праці Ніли Зборовської – "Танцююча зірка Тодося Осьмачки" (1966), "Моя Леся Українка" (2001), "Психоаналіз і літературознавство" (2005), "Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури" (2006) стали яскравим здобутком вітчизняної гуманітаристики. Окрім того, М. Жулинський також звернув увагу на її неординарну белетристику, яка, на жаль, досі залишається належно не прочитаною.

М. Жулинський оприлюднив перелік заходів, якими планується вшанувати світлу пам'ять Ніли Зборовської. Так, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, де Ніла була членом Спеціалізованої ради, виступив з ініціативою до 27 вересня 2012 р. (її п'ятдесятирічного ювілею) створити в Черкаському обласному й Лисянському районному краєзнавчих музеях, а також у Мар'янівській середній школі, у якій вона навчалася, фрагменти експозицій, присвячених її життю і творчості. На стіні хати в її рідному селі Рубаний Міст, де Ніла народилася, померла й була похована, буде встановлена пам'ятна дошка, а на її могилі – пам'ятник. М. Жулинський закликав колег, друзів і знайомих Н. Зборовської передавати до музеїв матеріали, пов'язані з її життям, науковою працею і творчістю. Інститут літератури зобов'язується зібрати та опублікувати спадщину дослідниці, а також запровадити періодичний науковий семінар її імені.

Письменник *Володимир Данilenко* особливо відзначив зусилля Н. Зборовської щодо написання "аристократичного" проекту історії української літератури, до якого вона залучала коло цікавих і авторитетних учених, котрий, утім, нікому не нав'язуючи, представляла лише як один із варіантів її прочитання. Він також підтримав ініціативи з ушанування пам'яті цієї неординарної дослідниці й повідомив про власний намір клопотатися перед Спілкою письменників України про заснування нової літературної премії імені Ніли Зборовської за кращу літературознавчу працю року.

Професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка *Михайло Наенко*, говорячи про великий талант і потужну творчу реалізацію Н. Зборовської, яка опиралася на найсучасніші світові наукові досягнення, слушно зауважив, що, хоч би яку наукову методологію використовувала дослідниця, вона насамперед намагалася "докопатися" до джерел національної духовності. Саме національно

своєрідне й неповторне в українській літературі, котру вона як історик і критик воліла інтерпретувати як повноцінне й повноправне естетичне явище європейської культури, складала основний предмет її наукових пошуків. На думку М. Насенка, було б дуже бажано, аби знаходилися послідовники наукових досліджень Н. Зборовської не лише серед її аспірантів, а й у загальнонаукових тенденціях.

Так само на націонал-етнічності наукової позиції Н. Зборовської наголосив професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка *Юрій Ковалів*. Він зазначив, що дослідниця рішуче заперечила космополітичні тенденції в сучасному українському літературознавстві. Крізь призму класичного психоаналізу вона змусила подивитися на історію української літератури, сказати б, ізсередини, виявляючи й переконливо інтерпретуючи її болючі точки. Властиво, монографія “Код української літератури” – це не лише концепція, а одна з проєкцій національного письменства. Сама Н. Зборовська, маючи добру академічну школу, помножену на великий талант, належала до категорії вчених, що мислять дуже точно. Вона була чесною й послідовною у своїй науковій позиції.

Професор *Ярослав Поліщук*, який не так давно повернувся з викладацької праці в Польщі, наголосив на відкритості, ширості, людяності і простоті Н. Зборовської та на її повсякчасній налаштованості на конструктивний діалог. Це особливо виразно спостерігалось на численних наукових конференціях (в Україні і в Польщі), де вона завжди була серед найочікуваніших і найцікавіших доповідачів. Після таких зустрічей Ніла зазвичай залишала виразний слід і серед викладацького, й серед студентського середовища. Так, скажімо, одна з магістранток Краківського університету обрала й захистила польською мовою магістерську роботу про творчість Н. Зборовської, де розглянула її науки й художні тексти. “Без сумніву, – зазначив Я. Поліщук – науковий діалог із дослідницею продовжується та триватиме далі. Адже самі Ніліні тексти запрограмовані на діалог. Вони не прості, нерідко провокаційні. Але їх авторці, очевидно, йшлося, щоб викликати дискусії, щоб провокувати наше трохи оспале середовище. Її тексти продовжують апелювати до нас. Зокрема й ті, що залишаються непрочитаними. І це єдине, чим ми можемо себе втішити, усвідомлюючи тяжку втрату Ніли Зборовської для національної гуманітаристики”.

Професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка *Ніна Бернадська* дуже зворушливо розповіла про власні дружні взаємини з Нілою Зборовською, що почалися з часів студентства й тривали протягом тридцяти років. Вона пам’ятає свою подругу неймовірно (а це слово для Ніли – іронічної й веселої, життєрадісної – було улюбленим) талановитою, красивою й світлою особистістю. Людина дуже високого наукового сумління, вона не форсувала сходження ієрархічними щаблями наукової кар’єри. Натомість, опановуючи нові для української науки методології, дуже багато й плідно працювала і як літературознавець, і як літературний критик. Завдяки власним неординарним концептам та дуже цікавому, сказати б, евристичному письму отримала велику популярність також серед студентського середовища. Ніла мала ще великі й цікаві творчі плани, яким, на жаль, не судилося здійснитися. Насамкінець Н. Бернадська зачитала вражаючі уривки зі свого SMS-листування з Нілою Зборовською в останні кілька місяців її життя.

Заступник директора Інституту літератури член-кор. *Микола Сулима* говорив про особливе ставлення до Ніли Зборовської тих, хто її добре знав. Нілу всі любили, люблять і будуть любити й пам’ятати. Її смерть стала величезною втратою – людською, науковою, загальнокультурною, яку виміряти неможливо. Вона була й дуже красивою жінкою (недаремно поет Олжас Сулейменов говорив, що йому б хотілося поставити перед входом до Інституту літератури Казахстану, де Ніла навчалася в аспірантурі, власну юрту, щоб мати можливість щодня милуватися нею), і безстрашним, неймовірно талановитим, неординарним ученим, й оригінальним прозаїком. Наразі треба подбати, щоб увіковічнити її пам’ять не лише офіційно, а можливо, насамперед створити суто людський документ про її велику й щедрю особистісну багатогранність. Тому всім, хто знав і любив Н. Зборовську, М. Сулима запропонував написати спогади про неї, а Інститутові літератури докласти зусиль для публікації їх окремим виданням.

Літературний критик *Анна Лобановська* говорила про вічність життя людської душі, що триває в іншому вимірі. Тому духовний зв’язок із Нілою Зборовською не може бути перерваним. А аспірантка філософського факультету Київського національного університету *Ольга Смольницька* посвідчила, що науковими працями дослідниці та її художніми текстами зачитувалася ще зі школи. Нині для вдумливої молоді вони стали класикою не лише літературознавства, а й ширшого кола дисциплін. Філософська методологія та концептуальне й точне мислення роблять їх дуже цікавими також для українознавців, культурологів, психологів, психоаналітиків та ін. Н. Зборовська питомішу частину власного життя віддала своїм дивовижним текстам, які житимуть у національній культурі завжди, а разом із ними й сама авторка.

Насамкінець як реквієм по Нілі Зборовській прозвучала глибока і просвітлена “Мелодія” Мирослава Скорика, яку віртуозно виконала на скрипці Ганна Булуй.

Павлина Дунай
м. Київ

Отримано 28 грудня 2011 р.